

בבא בתרא י"ב

מבואות המפולשים לעיר אח' מעכבים מלסתמם
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מבואות המפולשות לדרך עיר אחרת, ובקשו בני העיר לסותמן, בני אותה העיר האחרת מעכבים עליהן, שהוחזקו לקצר דרכם דרך אותן המבואות. ומעכבים לא רק כי כשאין דרך אחרת, אלא אפילו כשיש דרך אחרת. שאמר רב יהודה בשם רב, מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו²⁰⁸.

שמואל א' בני רה"ר מעכבים מלסתום מבואות מפולשין לרה"ר
אמר רב ענן אמר שמואל, מבואות המפולשין לרשות הרבים, ובני מבואות בקשו להעמיד להן דלתות, בני רשות הרבים מעכבים עליהם. משום שכשבני רשות הרבים נדחקים, הם מסתלקים לתוך המבואות. וסברו שבני רשות הרבים מעכבים מלהעמיד דלתות בתוך ארבע אמות של המבוי הסמוכות לרשות הרבים. כמו שאמר רבי זירא בשם רב נחמן, ארבע אמות הסמוכות לרשות הרבים הן כרשות הרבים, לענין ספק טומאה ברשות הרבים. ואומרת הגמרא שבני רשות הרבים מעכבים מלהעמיד דלתות במבוי אפילו אם בני המבוי רצו להעמידם לפנים מארבע אמות. מפני שרב זירא מדבר לענין טומאה, אבל כאן לפעמים בני רשות הרבים נדחקים ונכנסים לתוך המבוי מעבר לארבע אמות.

אומרת הגמרא, מה ששנינו במשנה דעות לגבי שיעור חלוקת שדה, אין בזה מחלוקת אלא שאמרו לפי הנהוג במקומותיהם. התנא קמא אומר שאין חולקים את השדה עד שיהיה בה כדי זריעת תשעה קבים לכל אחד, ורבי יהודה אומר תשעה חצאי קבים²⁰⁹.

ובבבא בית חרישת יום לכל אחד ואמר רב יוסף, בבבל אין חולקים שדה עד שיהיה שיעור קרקע של בית חרישת יום אחד לכל אחד מהשותפים. שואלת הגמרא לאיזה יום חרישה הכוונה, אם הוא יום של חרישה בשעת הזריעה, הרי אין בו שני ימים של חרישה, שהרי בשעת הזרע הוא נוח לחרוש שכבר נחרשה בשעת הניר. וכיצד ישכור שוורים הרי יש בו יותר מיום ופחות משני ימים. ואם הוא יום של חרישה בשעת הניר, אין בו יום של חרישה בשעת הזריעה, וכיצד ישכור אז שוורים? עונה הגמרא, או שנאמר שהוא יום של חרישה בשעת הזריעה, במקום שגם בשעת הניר חורשים פעמיים, ויש בו שני ימים של חרישה. או שנאמר שהוא יום של חרישה בשעת הניר, ולא קשה שאין בו

208 רק כשהחזיקו ברשות אבל אם באים להזיק שלא ברשות יש למחות בידם כמו ששנינו בפ' המניח לינקוט פיורא וליתיב. תוס'.

209 מקומו של ר"י היתה קרקע חשובה וטובה והיה כדאי לטרוח בזריעת תשעה חצאי קבים, ובמקום של הת"ק לא היה כדאי לטרוח בשביל ט' חצאי קבים ואפ' שהיה כדי חרישת יום. תוס'.

יום חרישה בשעת הזריעה, מפני שמדובר בארץ קשה שיש בה עליות ומורדות, ויש טורח בשעת הזרע כמו שעת הניר²¹⁰ כ²¹¹.

שיעור חלוקת בור השקיה וחרם אמר רב נחמן, אין חולקים בור שממנו משקים את השדה, עד שיהא בו כדי להשקות שדה כדי פעולת יום לזה, וכדי פעולת יום לזה משום שכר הפועל. ואבוה דשמואל אמר, שאין חולקים כרם, עד שיהיה נותן פירות בשיעור שלשה קבים לכל אחד. וכן שנינו בברייתא, האומר לחבירו 'מנת בכרם אני מוכר לך', סומכוס אומר לא יפחות משלשה קבים לכל אחד, לפי חשבון סאתים כחצר המשכן. אמר רבי יוסי, אין אלו אלא דברי נביאות, דברים בלא טעם. אמר רבא בר קסנא, בבבל אין חולקים את הכרם, עד שיהיו בו שלש 'אוציות' קבוצות של שנים עשר גפנים לכל אחד, שהוא שיעור שאדם עודר ביום אחד.

מיום שחרב ביהמ"ק הנבואה ניטלה מהנביאים ולא ניטלה מן החכמים וחכם עדיף מנביא בית המקדש, ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים. שואלת הגמרא, האם מתחילה לא היתה נבואה לחכמים, האם חכם אינו ראוי להיות נביא²¹²? עונה הגמרא, הכוונה שאף על פי שהנבואה ניטלה מן הנביאים שאינם חכמים, היא לא ניטלה מן החכמים. ואמר אמימר, לומדים שחכם עדיף מנביא מהכתוב: "וְנָבֵא לְבַב חֶקְמָה"²¹³, והרי קטן נתלה בגדול.

תדע שלא ניטלה מהחכמים שהרי אדם גדול ואמר אביי, תדע שהנבואה לא ניטלה מן האומר דבר ונותן טעם ומכוון להלל²¹⁴ החכמים, שהרי אדם גדול אומר דבר, ונאמר כדבריו משם אדם גדול אחר. אמר רבא מהי הראיה, שמא שניהם הם בני מזל אחד? אלא אמר רבא, תדע שאדם גדול אומר דבר, ונאמר כדבריו משמו של רבי עקיבא בר יוסף²¹⁴. ואמר רב אשי מה הקושיה, שמא לדבר זה רבי עקיבא הוא בן מזלו של החכם האחר? אלא אמר רב אשי, תדע שאדם גדול אומר דבר זה, ונאמרה הלכה למשה מסיני כדבריו. ואין לומר שהוא אמר זאת כסומא בארובה, ובמקרה כיוון להלכה למשה מסיני, שהרי הוא נתן לדבריו טעם ואין זה כסומא שמכוון לירד בארובה במקרה, אלא היא סברת הלב הבאה לו בנבואה, וזכה להסכים להלכה למשה מסיני.

210 כך הוא הפירוש לפי הגרסא הראשונה ברש"י. וללשון אחר הגירסא היא, איבעי"א יומא דכרבא ודקשיא לך יומא דזרעא לא הוי באתרא דכריב ותני, במקום שחזור וחורש בשעת הזרע פעם אחת לפני הזריעה, ופעם אחת אחרי הזריעה לכסות את הזרעים. ואיבעי"א יומא דזרעא בהדורי, שיש טורח גדול בשעת הניר ויום של חרישה בזרע הוא שני ימים של חרישה בשעת הניר. ולשון זה הגון. רש"י.

211 תוס' גרסו באיבעי"א הראשון בכרבא וזרעא והדורי, כשיבוא לזרע חורש ובחזירתו מושך המחרשה על הקרקע וזרע וזהו בהדורי. ובאיבעי"א השני כריב יומא דדר תני. תוס'.

212 ויש לפרש גם את מה שאמרו בפ' בן סורר ומורה משחרב ביה"ק ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה כמו שא' כאן, ולא ניטלה מעוברי עבירה. תוס'.

213 ונביאים יש להן לבב חכמה. רש"י.

214 ואין לומר שהם בני מזל אחד שהרי ר"ע היה חכם ממנו בהרבה. רש"י.

אמר רבי יוחנן, מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים, וניתנה לשוטים ולתינוקות. ניתנה לשוטים כמו המעשה שהיה עם מר בר רב אשי.

מיום שחרב ביהמ"ק ניתנה נבואה לשוטים כמעשה במר בר רב אשי ומביאה הגמרא את המעשה, שפעם אחת עמד מר בר רב אשי בשוק של מחוזא, ושמע אותו שוטה שאמר, עתיד להתמנות בעיר 'מתא מחסיא' ראש ישיבה, שכעת חותם בשם 'טביומי'. אמר מר בר רב אשי, והרי אני הוא החותם בשם 'טביומי', ומכאן שהשעה עומדת לי. הלך ובא למתא מחסיא. ועד שבא, נמנו החכמים להושיב את רב אחא מדפתי בראש הישיבה. כיון ששמעו שמר בר רב אשי בא, שלחו זוג חכמים להמלך בו, ולקבל רשות להמליך את רב אחא, ולא השיב להם. שלחו אליו זוג נוסף, ועכב גם אותם. עד ששלחו אליו עשרה, לפי שאין פותחין בכלה פחות מעשרה, ופתח מר רב אשי ודרש דרשה ונעשה ראש הישיבה. ורב אחא אמר על עצמו, כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו, וכל המטיבין לו לא במהרה מריעין לו²¹⁵, כלומר הואיל ונדחתה השעה לא ימליכוני עוד.

וניתנה לתינוקות כמעשה בבת רב בתנינוקות, שפעם את ישיבה בתו של רב חסדא בכנפיו של אביה, בעת שישבו לפניו רבא ורמי בר חמא. אמר לה אביה את מי מהם את רוצה? אמרה לו את שניהם, ואמר רבא ואני האחרון. ודבריה התקיימו כשהיא נישאה לרמי בר חמא, ואחרי מותו לרבא.

קודם שאכל ושתה יש לאדם שני לבבות אח"כ לב אחד ואמר רבי אבדימי מן חיפה, לומדים שקודם שאדם יאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות, ולאחר שהוא אוכל ושותה אין לו אלא לב אחד. מהכתוב באיוב: "וְאִישׁ נְבוּב יִלְבֵּב" איש נבוב ילב וכתוב: "נְבוּב לַחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ" והתרגום הוא איש נבוב שריסו ריקה ועדיין לא אכל. ויש לו כמה לבבות, שאינו מסכים לדעת שלמה. ואמר רב הונא בריה דרב יהושע, הרגיל ביין אפילו אם לבו אטום כבתולה היין מפקחו, שנאמר: "וְתִירוֹשׁ יְנוּבֵב בְּתַלּוּת", גם לב אטום כבתולות נעשה נבוב וחלול.

פשוט שנותנים חלק בכור ופשוט במצר אחד וספק ביבם ואמר רב הונא בנו של רב יהושע, פשוט שכשמחלקים ירושה, נותנים לבכור את שני החלקים שהוא מקבל משום בכורה ומשום פשיטות על מצר אחד, זה אצל זה. שהרי שניהם הם חלקו והם כחלק אחד²¹⁶. אולם מה הדין ביבם, המייבם את אשת אחיו ועומד תחתיו לנחלה ומקבל שני חלקים. האם אחיו יכולים לומר לו הואיל והוא בא מכח אחרים לא יתנום לו על מצר אחד, זו אצל זו, אלא אם הוא יתנום להם. אמר אביי, דינו כבכור, מפני שהתורה קראה לו בכור. רבא אמר, שהכתוב

215 וי"ל שמה שבפ' מרובה אמר רב אחא לעלם אין מטיבים לו הוא אחרי שראה שלא החזירוהו לגדולתו. תוס'.
216 הדבר נלמד בפ' יש נוחלין מהכתוב פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט. תוס'.

אומר: "וְהִזָּה הַבְּכוֹר" הווייתו כבכור ואין חלוקתו כבכור²¹⁷.

מעשה באדם שקנה קנה קרקע ליד שדה אביו. וכאשר חלק עם אחיו את ירושת אביו, אמר להם חלקו לי את חלקי על מצרי. ואמר רבה, בזה מקרה כופים על מדת סדום²¹⁸, מפני שזה נהנה וזה לא חסר. הקשה עליו רב יוסף, הרי אחיו²¹⁹ יכולים לומר, לנו היא משובחת כקרקעותיו של בר מריון שהיו מעולות²²⁰ ²²¹? ואומרת הגמרא, שהלכה כרב יוסף.

שתיים על שתי נגרי רבה א' כופים על מדת סדום ר"י א' אינה מדת סדום
ובמקרה שבאים לחלוק שתי קרקעות שלכל אחת תעלת מים להשקייה, ולאחד יש שדה אצל אחת מהן ורוצה לקבל את השדה הסמוכה לשדהו, אמר רבה בכזה מקרה כופים על מדת סדום, שהרי גם לקרקע השניה יש תעלת מים להשקות. הקשה רב יוסף ואמר הרי לפעמים בתעלה אחת יש מים ואחת יבשה ממים, ואינה מדת סדום. ואחיו יכולים לומר לו טול חלקך בשתי הקרקעות או תן לנו עילוי בדמים? והלכה כרב יוסף.

ואם יש להם לחלק שתי קרקעות ליד תעלה אחת, ואחד מהם קנה קרקע אצל האחת. אמר רב יוסף בכזה מקרה כופים על מדת סדום. כיון ששתיהן על תעלת מים אחת שתיהן שוות. הקשה עליו אביי, הרי יכול לומר נוח לי שתרבה לך אריסים, טוב לי ששתי שדותיך תהיינה משני הצדדים, והשדה שלי באמצע. כדי שתרבה לך אריסים ושדה שלי תשתמר היטב. והלכה כרב יוסף שהטענה שנוח לו שירבה באריסים אינה טענה.

מצד אחד נהר ומצד אחד נגר ואם יש שדה של שני אחים שיש נהר בצד אחד, ותעלת חולקים בקרנא זול
מים בצד אחד חולקים אותה 'בקרנא זול'²²² כדי שלכל אחד יהיה גם בנהר וגם בתעלת המים. מפני שהנהר טוב יותר מתעלת המים, והקרוב למים טוב יותר מהרחוק. ואם תחלקנה מן הצפון נמצא כל הנהר לאחד והשני אין לו אלא נגר בצפון, ולפעמים הוא יבש. ואם תחלקנה מן המזרח למערב יהיה

217 והכתוב "הבכור אשר תלד" מדבר ביבם שמצוה בגדול לייבם, "אשר תלד" פרט לאיילונית וכך הפסוק נדרש "יבמה יבא עליה וגו'" "והיה הבכור" איזה מן היבמים יבא עליה, "הבכור אשר תלד" וכגון שהיבמה היא בת וולדות, פרט לאיילונית. רש"י.

218 תוס' הקשו א"כ מדוע צריך את הכתוב לומר שבבכור נותנים לו על מצר אחד?. ואומר ר"י שלא נתן לו הכתוב כח אלא כשני אחיו ואם שני אחיו היו רוצים להשתתף לא היו כופים את השלישי לתת להם חלק ביחד. ועוד שהתורה קראה לבכור מתנה, "לתת לו". וריצב"א מפרש שרבה אמר כופים מתקנת חכמים ולא מדין תורה. תוס'.

219 יש שגרסו אמרי אחוותא ובי נשי היה חמיו שלא היו לו בנים אלא בנות. ויש שגרסו אחי ובי נשי הוא אביו כמו שפירש רש"י. תוס'.

220 ומסתבר שדברי רב יוסף הם בשדה בית הבעל שיכולין לומר שלפעמים שדה זו מתברכת יותר משאר השדות. רש"י.

221 תוס' כתבו שגם בשדה השלחין לעמים אחת מתברכת יותר מהאחרת. ור"ת מפרש מעלינן כנכסי דבר מריון לא ניתן לך זכות אלא בדמים מרובים כבני מריון שהיו עשירים ולא מכרו שדותיהם אלא בדמים מרובים. תוס'.

222 בכת"י ובדפו"י הגרסא בקרנול, קו אלכסון.

לאחד הנהר על פני מזרחו ונגר על פני צפונו ולשני אין לו אלא נהר במזרחו^{223 224}.

223 רש"י מפרש שיש נהר על פני צד מזרח ונגר על פני צד צפון. ולפיכך יחלקום בארבעה אלכסונים לשמונה חלקים שיהא לשניהם בשוה סמוך לנהר ולנגר, וכאשר ירחק מזה ירחק מזה כזה.

224 ר' חננאל מפרש שהנהר הוא בקרן צפון מזרח והנגר בקרן דרום מערב. וחולקים אותה באלכסון מקרן מזרחית צפונית לקרן דרומית מערבית לשני חלקים וכל אחד קרוב לנהר ולנגר במדה שווה. תוס'.

